

**КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО
СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
"СУСПІЛЬСТВА ДАВНЬОЇ, СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ І
РАНЬНОМОДЕРНОЇ ДОБИ ТА ЇХ
ЦИВІЛІЗАЦІЙНА СПАДЩИНА"**

26 травня 2022

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

***ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
"СУСПІЛЬСТВА ДАВНЬОЇ, СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ І РАННЬОМОДЕРНОЇ
ДОБИ ТА ЇХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНА СПАДЩИНА"***

26 травня 2022 р.

СЕКЦІЯ II. СУСПІЛЬСТВА СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ

Балух Олексій

Боярська змова 1653 року у Молдавії в контексті дунайської політики
Богдана Хмельницького.....44

Бойко Сусанна

Ранньомодерна відьма Темпл Аннеке як ірраціональний продукт
своєї доби.....45

Букрій Марія

Рефлексії щодо русько-української ідентичності.....47

Горлатий Олександр

Суперництво Іспанії, Португалії та Англії як аспект Великих
географічних відкриттів.....49

Знак Марта

Королівська пропаганда і образ монарха в інструкціях послам на сейм
Руського воєводства 1674–1696 рр.....53

Костецька Софія

Падуанська школа «скотизму» та перші видання «Quaestiones...»
Дунса Скота.....54

Лавриненко Ольга

Леонардо да Вінчі – гуманіст.....56

Луканець Валерія

Історія моди в період правління династії Тюдорів.....60

Марков Петро

Процес консолідації німецьких земель: формування
Північнонімецького союзу та Німецької імперії.....65

Овчар Марія

Особливості вчення Томаса Мюнцера: “народна Реформація”.....68

СЕКЦІЯ II. СУСПІЛЬСТВА СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ

Олексій Балух

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

БОЯРСЬКА ЗМОВА 1653 РОКУ У МОЛДАВІЇ В КОНТЕКСТІ ДУНАЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Восени 1652 р. відбулося весілля Роксанди Лупу з Тимошем Хмельницьким. Господар Василь Лупу, ставши сватом та союзником гетьмана Б. Хмельницького, суттєво похитнув свої позиції на внутрішньо та зовнішньополітичній арені. Молдавське боярство не підтримало даний союз та відвернулося від свого господаря. Володарі Валахії й Трансильванії також негативно віднеслися до козацько-молдавського союзу. Зокрема літописець М. Костін писав, що „старий недруг, господар Матей (Басараб. – О.Б.), який, лякаючись союзу господаря Василя з козаками, туркам доносив на нього, а з Ракоці (Дьєрдьєм II. – О.Б.) почав змовлятися” [2, с. 105].

Опозиційне угруповання молдавських бояр, стурбоване можливістю втрати своїх привілеїв, розпочало змову. Домовившись з володарями Валахії та Трансильванії, вони вирішили скинути В. Лупу з господарського престолу. Таким чином була організована змова проти господаря Молдавії, натхненником якої був логофет Георгій Штефан. Він „замислив захопити господарський престол, домовився про свої плани на господарювання і з Ракоці (князем Трансильванії. – О.Б.), і з господарем Матеєм (Басарабом. – О.Б.)” [4, с. 105]. Скориставшись тим, що В. Лупу розпустив наймані загони, семигородські війська під проводом Кімені й валаські, очолювані полководцем Дукою, 6 квітня захопили столичні Ясси, проголосивши новим господарем Молдавії Г. Штефана [4, с. 72]. До Б. Хмельницького був відправлений великий постельник Стаматій Хадимбула з вістями про ці події. А В. Лупу, забравши свою сім'ю та деяких бояр, змушений був рятуватися втечею до Хотинської фортеці [2, с. 108-109]. Також до Хотина з Нямецького замку був доставлений увесь молдавський скарб экс-господаря.

В. Лупу, дізнавшись, що до Хотина направляється військо Г. Штефана, а боярські загони та наймані війська не бажають захищати його, наказав переправлятися через Дністер до Кам'янця під захист кам'янецького старости П. Потоцького [3, с. 107-108].

До нового господаря перейшли воїни та більшість оточення экс-господаря. Поблизу Хотина вони зустрілися з військом Г. Штефана і протягом кількох годин з'ясовували, хто за кого, дозволивши тим самим В. Лупу з оточенням і

скарбами перейти р. Дністер, проте не без втрат. „Хотинські міщани, побачивши страх та поспіх на переправі, кинулися грабувати хвіст обозу й чимало дорогого вбрання і срібла із собою прихопили” [3, с. 108].

Б. Хмельницький, довідавшись про змову, направив на допомогу „Тимоша з полковником Богуном і дванадцятьма тисячами добрих козаків” [1, с. 113]. 21 квітня 1653 р. козацькі загони розгромили війська Г. Штефана і здобули Ясси [4, с. 72]. Спорудивши укріплений табір, Тиміш залишався у Яссах аж до прибуття В. Лупу.

Отже, шлюб Тимоша і Розанди у 1652 р. викликав занепокоєння молдавських бояр, які за допомогою валахів і трансильванців скинули В. Лупу з яського престолу, а новим господарем стає Г. Штефан. Зазначені події були причиною третього походу військ Б. Хмельницького на Молдавію у квітні-травні 1653 р.

Список використаних джерел та літератури:

1. Величко С.В. Літопис / Відп. ред. О.В. Мишанич. К.: Дніпро, 1991. Т.1. 371 с.
2. Костін М. Літопис землі Молдавії від господаря Аарона в цей бік / Пер. з рум. С. Семчинського // Український історичний журнал. 1992. № 10-11. С. 97-110.
3. Костін М. Літопис землі Молдавії від господаря Аарона в цей бік / Пер. з рум. С. Семчинського // Український історичний журнал. 1992. № 12. С. 107-122.
4. Жуковський А. Історія Буковини. Чернівці: Час, 1991. Ч.1. 120 с.

Сусанна Бойко

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

РАНЬОМОДЕРНА ВІДЬМА ТЕМПЛ АННЕКЕ ЯК ІРРАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ СВОЄЇ ДОБИ

Науковою проблемою запропонованої роботи є вивчення ранньомодерного явища полювання на чаклунів в Західній Європі на прикладі дослідження протоколів окремого суду, що відбувся в 1663 р. в німецькому місті Брауншвейг [1]. Звинуваченою в відьомстві виступила жінка на ім'я Анна Ролеффес (Anna Roleffes), більш відома з показань свідків як Темпл Аннеке, що за результатами слідства була страчена. Відомий дослідник Карло Гінзбург, в контексті вивчення аграрного культу в області Фріулі, що на Півночі Італії, назвав його носіїв – бананданті «ірраціональним продуктом» [3, с. 88]. На нашу думку має місце проведення певної аналогії, тому метою даної доповіді є пояснити, чому Темпл Аннеке також можна назвати «ірраціональним продуктом» своєї дійсності.

В протоколах 1663 р. відображено, що звинувачена намагалась пояснювати власні дії та факти з життя оточуючих з точки зору логіки. На нашу думку, її показання адекватні та раціональні. Особливо це стає очевидним, якщо порівняти показання Темпл Аннеке з висновком лікаря Лаврентія Гізелера